

21. Yüzyılda Tasavvuf Eğitimi

Tasavvuf Eğitimi: Hafıza Teknikleriyle Tasavvuf Kavramları,
Esma Sayın, Rağbet Yayınları, İstanbul 2018, ISBN 9786059475228

Ayşenur Algül¹

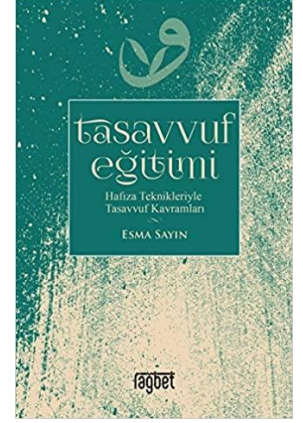
“İnsan anlamlandırdığı bir değerler sistemini ve kavramlar örgüsünü yaşayabilir.”²

Tasavvuf, İslamın ilk dönemlerinde Kur’an ve sünnet temelli bir ilim olarak teşekkül etmiştir. Ayet ve hadis menşeli bir sistem üzere literatürünü oluşturan tasavvufta; hâller, makamlar ve ahlâkî esaslar zaman içerisinde kavramsallaşmıştır. Günümüzde, ilk dönem tasavvuf kaynaklarında ele alınan bu kavramların anlamlarını kaybetmeden, çağımız insanına hitap edecek bir dille açıklanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Son yıllarda tasavvuf psikolojisi alanında çalışmalar yapmakta olan yazar Esma Sayın, tasavvufî ve ahlâkî kavramları farklı bir metotla ele alarak yukarıda bahsettiğimiz ihtiyacı karşılamayı hedeflemiştir. Eserde hafıza çivileri denilen anahtar kelime-hedef kavram tekniği, çağrışım metotları, zıt veya yakın anlamlı kavramların gruplandırılarak öğretimi ve hafıza fotoğrafları teknikleri kullanılmıştır.

Kitabın ön kapağında tasavvufta saygı, tevazu, edep gibi değerlerin sembolü olarak görülen vav (و) harfinden yeşermiş bir tohum yer almaktadır. Tasavvufî ve ahlâkî kavramların hafızalara kaydedilip hayata aktarılması alanında hazırlanmış bir eser için, uygun bir tasarım olduğu söylenebilir.

Eser giriş ve sonrasında ele alınan kavramlarla birlikte tek bölümden müteşekkildir. İçeriğin tasavvufî kavramlar ve ahlâkî kavramlar olmak üzere iki ayrı bölümde ele alınması kanaatimizce daha uygun olur.

¹ Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, aysenurlgl@gmail.com

(Bu yazı Young Academia ve Server Genç Hanımlar Derneği iş birliğinde Prof. Dr. İbrahim Işıtan yönetiminde “Sufi Psikolojisi Yazarlık Atölyesi” kapsamında üretilmiştir.)

² Esma Sayın, *Tasavvuf Eğitimi: Hafıza Teknikleriyle Tasavvuf Kavramları*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2018, s.17.

Giriş bölümünde beynin potansiyeli ve hafızanın etkin kullanımında sağ lobun önemi konularında bilimsel bilgilere yer verilmiştir. Bilhassa sağ ve sol lobun dengeli kullanılması sonucunda elde edilecek faydalara değinilmiştir. Yazar, mevcut eğitim sisteminin insanları sol lobun fonksiyonları içine hapsetmekte olduğunu ifade ederek haklı bir eleştiride de bulunmuştur.

Sayın, eserin girişindeki: “Sağ ve sol lobun uyumlu çalışmasını sağlayan fotoğrafik hafıza teknikleri ile kalıcılık kazanan tasavvufî ahlak, kanaatimizce tecrübe edilebilen bir hale daha rahatlıkla gelebilir. Çünkü insan, anlamlandırdığı bir değerler sistemini ve kavramlar örgüsünü yaşayabilir.”³ cümleleriyle eserde kullanacağı yöntemin gerekçesini ifade etmiştir denilebilir.

Tasavvuf eğitiminde beynin ilgi ve konsantrasyon gücünü arttırmak, kavramları kalıcı ve eğlenceli hale getirmek adına, çizilecek hafıza fotoğraflarının; sıradışı resimler, semboller ve anahtar kelimelerden oluşturulduğu ifade edilmiştir.⁴

Yazar, hafıza fotoğraflarını oluştururken Kuşeyrî'nin Risâle'si, Mevlânâ'nın Mesnevi'si, Hucvîrî'nin Keşfü'l Mahcûb'u, Sühreverdî'nin Avârifü'l Maârif'i, Ferîdüddin Attâr'ın Tezkiretü'l Evliyâ'sı gibi daha pek çok tasavvuf klasiğinden yararlanmıştır. Yazar, eserini kaleme alırken klasik kaynakların yanında Batılı psikolog ve mutasavvıfların eserleri ve çağdaş literatürden yararlanmayı da ihmal etmemiştir.

Eserde yakın anlamlı kavramlar olarak; muhabbet ve aşk, dua ve zikir, rıza ve yakîn, takva ve vera, tevbe ve haya, sabır ve şükür, istikamet ve sıdk, tevekkül ve teslimiyet, vakt ve ibnü'l vakt, muhasebe ve murakabe, zühd ve uzlet birlikte ele alınmıştır. Zıt anlamlı kavramlar olarak da; kulluk ve hürriyet, ihlas ve riya, tevazu ve kibir, havf ve reca, kabz ve bast başlıklarına yer verilmiştir. Yakın anlamlı kelimelerin birbirlerini tamamlaması gibi zıt anlamlı kelime gruplarının bir arada açıklanması da kavramları daha anlaşılır kılmıştır.

Kavramlar öncelikle ilgili ayetler, hadisler, sahabe kavli veya mutasavvıfların sözleri ışığında açıklanmıştır. Daha sonra “Hafıza Fotoğrafı Çizerken” başlığı altında anahtar kelimelerle hedef kavramlar uyum içerisinde ifade edilerek, okuyucunun hafızası soyut çizimlere yönlendirilmiştir. Mesela anlaşılması güç tasavvufî bir kavram olarak murakabe; Nakşibendî şeyhlerinden Ebubekir Şiblî'nin kedinin avına odaklanması gibi insanın da kalbine odaklanması gerektiği düşüncesinden hareketle ele alınmıştır. Böylece kedi-murakabe arasında kurulan bağ, hafıza çivileriyle kalıcı hale getirilmiştir. Yine güncel bir kodlama olarak tevbe kavramı, resetleme ile ifade edilmiştir. Burada yazar, insan beynini ve kalbini bilgisayara benzeterek

³ Esmâ Sayın, *a.g.e.*, s.17.

⁴ Esmâ Sayın, *a.g.e.*, s.23.

tevbe ile resetleme yapılabileceğini, bunun neticesinde insanın günahlardan, iradenin hatalardan temizleneceğini belirtmiştir. Bu yönüyle çağımız insanı için kolayca hatırda kalacak soyut çizimlere yer verildiği görülmektedir. Her kavram için birden fazla anahtar kelime ve hafıza fotoğraflarına yer verilerek açıklamalar zenginleştirilmiştir. Bu zenginleşme ile eserin hitap ettiği kesimin de geniş bir kitleye yayıldığını söylemek mümkündür.

Hafıza teknikleriyle tasavvuf eğitiminin maksadı yalnızca kavramları anlaşılır kılmak değil aynı zamanda yaşanabilir hale de getirmektir. Etkin yöntemlerle hafızaya kaydedilen bilgiler, ihtiyaç halinde davranışa dönüşebilecektir. Bu çalışmada psikoloji biliminin sunmuş olduğu bu bilginin tasavvufa uyarlandığı görülmektedir. Bu eser tasavvufî ve ahlakî kavramları güncel bir dille ve fotoğrafik hafıza metoduyla ele alması ve bu alanda yapılmış tek çalışma olması açısından oldukça önemlidir. Tasavvuf klasiklerinde önemli bir yer teşkil eden kavramların özellikle gençler için anlaşılır biçimde sunulması, tasavvuf alanı adına da kıymetli bir hizmettir. Bu çalışma, dilinin sade ve akıcı olması sebebiyle, çocuklara ve gençlere kavram öğretimi konusunda kaynak olarak kullanılabilir ve tasavvufa ilgi duyanlara hitap edecek niteliktedir.